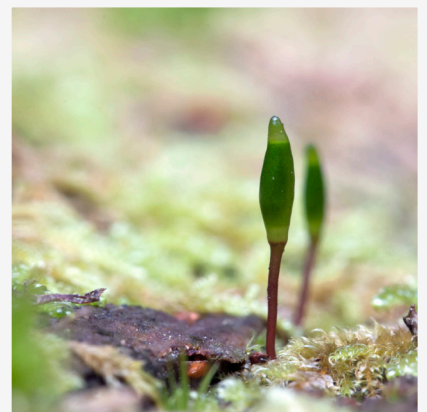

Bevarandeplan för Natura 2000-området

Ormsjöbergen

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

Omslagsfoto: Per Folkesson

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Utpekande av Natura 2000-områden bygger på krav som finns i EUs fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Syftet är att hejda utrotning av vilda djur och växter och att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EUs fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet åtar sig länderna att de utpekade värdena i områdena ska bevaras långsiktigt. Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i EUs arbete för att bevara biologisk mångfald. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fåglar i vårt land.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000-område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning. Detta ska göras i särskilda bevarandeplaner eller i en skötselplan om området även är naturreservat. I planen ska det finnas en beskrivning av området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Hot mot Natura 2000-områdets arter och naturtyper, och behov av bevarandeåtgärder, t ex skydd eller skötsel, ska beskrivas. Informationen ska underlätta förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken.

Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar för området ändras. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, t ex skyddsbeslut för naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller inom Natura 2000.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen. Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

Kartor

Information om naturtypers utbredning och arter i ett enskilt område går att hitta med hjälp av kartverktyget Skyddad natur. Det kan nås på Naturvårdsverkets hemsida genom att söka på

”kartverket skyddad natur”. I kartverket söker du upp aktuellt område och klickar på namnet för mer information (se bilaga för användarhandledning).

Det finns även möjlighet att ladda ner naturtypskartan som shp-fil. Det görs på Miljödataportalen.

För mer information om Natura 2000:

Länsstyrelsens hemsida: www.lansstyrelsen.se/sodermanland eller telefon 010-22 340 00

Naturvårdsverkets hemsida: <http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>

Miljödataportalen: <http://mdp.vic-metria.nu/miljodataportalen/>

Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0220504 Ormsjöbergen

Kommun: Katrineholm

Områdets totala areal: 46,6 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen:

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2017-12-19

Markägarförhållanden: Privat

Regeringsbeslut, historik:

SPA: Nej, pSCI: 2003-04-01, SCI: 2005-01-01, SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut
M2010/4648/Nm

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

3160 - Myrsjöar

7140 - Öppna mossar och kärr

9010 - Taiga

91D0 - Skogsbevuxen myr

Bevarandesyfte

Syftet med Natura 2000 är att säkerställa den långsiktiga överlevnaden för Europas mest värdefulla och hotade naturtyper och arter. I varje enskilt Natura 2000-område är syftet att prioriterade naturtyper och arter bevaras så att området på bästa sätt bidrar till gynnsam bevarandestatus på biogeografisk nivå.

I Natura 2000-området Ormsjöbergen är de prioriterade bevarandevärdena äldre brandpräglad skogsmark med inslag av brandrefugiala områden med fuktig granskog, våtmark och myrsjö.

Motivering: Området har höga värden knutna till naturskogsartad tallskog med tydlig brandprägel. I skogen finns strukturer såsom 300-åriga vidkroniga tallar, död ved, brandstubbar och träd med bohål för fåglar. I Ormsjöbergen finns också flera sällsynta skalbaggar knutna till solexponerad tallved/tallar, t.ex. raggbock, skrovlig flatbagge och reliktböck. Inslaget av fuktig granskog, myrmark och myrsjö bidrar med en ökad mosaik till området, vilket bland annat gynnar många fågelarter.

Prioriterade åtgärder: Området är skyddat som naturreservat. Skötselriktning på hållmarkstallskog och brandrefugiala områden som granskog på fuktig mark, vatten och myrmark är fri utveckling. I delar med brandpräglad barrblandskog är prioriterad skötsel naturvårdsbränning eller brandefterliknande åtgärder för att bevara höga naturvärden knutna till gles, brandpräglad tallskog.

Beskrivning av området

Ormsjöbergen är ett talldominerat skogsområde som ligger i Mälarmårdens barrskogslandskap, cirka sex kilometer nordväst om Hälleforsnäs. Området är småkuperat med några mer höjdlänta partier och har inslag av svackor och enstaka lodytor. I nordväst ligger en mindre skogstjärn, Ormsjön vilken omges av myrmark.

Skogens ålder är varierande med allt från 90-årig tallskog till områden med cirka 200-åriga tallar. Det finns inslag av vidkroniga gammelfuror som är uppemot 300 år gamla. Området har en uppenbar brandhistorik med ett flertal brandstubbar och tallar med brandljud, vilket visar att träden överlevt tidigare bränder. Brandstubbar med så mycker som sex brandljud har hittats i området. Boniteten i området är övervägande låg med ett fältskikt av lav- eller lingonristyp. Skogsmarken i söder är dock näringsrikare med ett fältskikt dominerat av blåbärris och med arter som en och hassel i buskskiktet. Stora delar av Ormsjöbergens skogar har inte brukats på mycket länge och har idag naturskogskaraktär.

I reservatets norra del ligger Ormsjöbergen, vilka når ca 100 möh respektive ett trettiotal meter över Flensjön. Berg av olika gnejser dominerar kullarna och organiska jordarter mossarna. I sluttningar och svackor växer skogen på sandig-moig morän förutom på de mindre förekomsterna av myrpartier med organiska jordarter där torvbildning förekommer.

Skyddsvärda arter

Ormsjöbergen hyser många regionalt och nationellt skyddsvärda vedinsekter, se bilaga. Fynden av raggbock och fuktbaggen *Cryptophagus quercinus* pekar på områdets mycket höga tallvärden. Bronshjonet är sällsynt och förekommer endast i långsamt växande naturskogsbestånd. Nästan samtliga av de rödlistade arterna gynnas av solexponering vilket det är viktigt att ta hänsyn till vid skötseln av området. En del av insekterna är även störningsgynnade. De tre tallevande skalbaggar raggbock, reliktböck och skrovlig flatbagge är alla mycket brandgynnade.

Den intressantaste lavfloran är främst knuten till bergbrantera, men också de gamla tallstubbarna/torrakarna är värdefulla. Även om rödlistade lavar saknas är bergbranterna rika på mindre valiga lavar. Barrgrönelav (*Scoliciosporum curvatum*) är ny för Södermanland och hittades på barr av gran i våtmark. (Första fyndet i Sverige år 2001 i Bohuslän, har senare också påträffats i Uppland. På grund av sin litenhet är den sannolikt förbisedd, men ändå knappast någon trivialitet).

I övrigt är några signalarter av svampar och kärlväxter påträffade. På en av de små öarna i Flensjön häckar sedan många år fiskgjuse. Av andra intressanta fåglar har noterats den rödlistade nattskärnan samt tjäder och tofsmes. Även fågelarten röstjärt har här goda förutsättningar.

Skötsel

I augusti år 2016 genomfördes en lyckad naturvårdsbränning i områdets södra del. Brandområdet var cirka fem hektar stort och dominerades av en större udde som sträcker sig ut i Flensjön, en trädbård utefter Flensjön lämnades dock obränd. Syftet med branden var att gynna tall och skapa en luckig, varm och solbelyst skog med god förnygring av tall och löv. Naturvårdsbränning gynnar många av områdets sällsynta skalbaggar, t.ex. raggbock, reliktböck och skrovlig

flatbagge. Då Ormsjöbergen ligger i en trakt där naturliga skogsbränder format landskapet under lång tid fanns vilande frön från svedjenäva och brandnäva i brandområdet. Fröna började gro efter branden och plantor sågs senare under hösten. Bland insekterna gynnades exempelvis sotsvart praktbagge och liten brandlöpare. Fåglar som gynnas av naturvårdsbränning är bland annat nattskärna, spillkråka och tjäder.

Vad kan påverka negativt

Natura 2000-området ingår i Ormsjöbergen naturreservat, så länge reservatets föreskrifter och skötselplan följs ses främst följande hot mot området:

- Igenväxning med träd och buskar på öppen myr och kring öppna vattenytor.
- Nedfall av luftburna föroreningar, t.ex. kan surt regn och kvävenedfall påverka epifytfloran av lavar och svampar samt förändra näringsstatus och artsammansättning i fältskiktet. Ett ökat kvävenedfall kan också vara en bidragande orsak till att öppna myrhabitat växer igen.
- Åtgärder utanför objektet, exempelvis kan angränsande slutavverkningar leda till stormfällningar och förändrat lokalklimat i reservatet.
- Brist på naturliga störningar. Exempelvis kan avsaknad av brand förändra trädslagsfördelningen mot ett ökat graninslag vilket kan hota arter knutna till tall och varma, solbelysta miljöer.

Bevarandeåtgärder

Förutom vad som i övrigt gäller enligt miljöbalken och annan miljölagstiftning krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av det berörda området (7 kap 28 a § miljöbalken).

Skydd: Ormsjöbergen är naturreservat.

Skötsel: Skötselåtgärder beskrivs utförligare i reservatets skötselplan. En sammanfattning över skötseln beskrivs nedan:

- I huvudsak lämnas Ormsjöbergens skogar till att utvecklas med fri utveckling. Detta gäller framförallt skogstypen gammal hållmarkstallskog och skogsmark med brandrefugial karaktär, såsom granskog på fuktig mark samt vatten och myrmark.
- Områden med brandpräglad barrblandskog sköts med naturvårdsbränning eller brandefterliknande åtgärder, t.ex. frihuggning kring grova tallar på bördig mark för att skapa vidkroniga överståndare. Brandefterliknande skötsel i övriga delar av reservatet kan t.ex. innebära nyskapande av död ved i hållmarkstallskog och naturvårdande huggningar för att gynna solälskande insekter.

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000-naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:**3160 - Myrsjöar**

Areal: 0,72 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

I nordvästra delen av området ligger Ormsjön, en mindre skogstjärn som hör till naturtypen myrsjöar. Öppen myr omger området närmast sjön innan mogen tallskog med inslag av torrakor tar vid.

Bevarandemål

Myrsjöar ska vara naturligt lågproduktiva och ha intakt hydrologi i strandzonen. Sjön ska ha god ekologisk status. Vattnet ska vara brunfärgat, ha ett naturligt lågt pH och det ska finnas inslag av en karaktäristisk gungflyvegetation. I de fall myrsjön omges av skog, ska denna ha skoglig kontinuitet närmast sjön. Vattnet ska hysa karaktäristiska arter som vit näckros, trådstarr och rufsvitmossa. Det ska finnas inslag av typiska arter såsom knipa och myrtrollslända. Arealen myrsjöar ska vara minst 0,72 ha.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt bevarandetillstånd.

7140 - Öppna mossar och kärr

Areal: 1,05 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Naturtypen öppen myr omger området närmast Ormsjön.

Bevarandemål

Öppna mossar och kärr ska vara hydrologiskt- och kemiskt opåverkade och präglas av naturliga torvprocesser. Naturtypen ska vara öppen, men ett mindre inslag av solbelysta träd och buskar får förekomma. Öppna mossar och kärr ska ha en speciell biologisk mångfald med karaktäristiska arter av vitmossor, starr och kärlväxter. Naturtypens öppenhet ska även gynna typiska fågelarter som t.ex. orre. Typiska arter av mossor och kärlväxter som t.ex. praktvitmossa, rufsvitmossa och taggstarr ska vara vanligt förekommande. Arealen öppna mossar och kärr ska vara minst 1,05 ha.

Bevarandetillstånd

Okänt bevarandetillstånd.

9010 - Taiga

Areal: 43,27 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Ormsjöbergen domineras av äldre barrskog där tall är det dominerande trädslaget. Området är i stort sätt omgivet av yngre skog. En skogsbilväg kommer västerifrån och går en bit in i objektet.

Själva Ormsjöbergen i nordost är ett stort område med hållmarkstallskog. Terrängen är omväxlande med bergimpediment såväl som produktiva stråk. Skogen består i huvudsak av tall med inslag av mycket gamla tallöverståndare och däremellan tall i olika åldrar. De äldsta tallarna är troligtvis uppemot tre hundra år gamla och har den typiska pansarbarken. Buskskiktet är sparsamt och även fältskiktet är artfattigt med arter som föredrar mager mark exempelvis pors, lingon, blåbär och ljung. Vegetationstyp är lavrik typ, lingontyp samt lavtyp. Bottenskiktet domineras av lavar som renlav, pigglav, fönsterlav m.fl. och de vanligaste skogsmossorna. Döda tallar förekommer allmänt till sparsamt genom området i form av torrakor, torrträd, högstubbar och lågor i olika nedbrytningsstadier. Andra strukturer är spärrgreniga grova träd, gammal tall med brandljud, träd med rovfågelbo, gamla tallar med bohål och hackmärken, döda granar, samt block med mossfällar. De gamla/döda tallarna och granarna i området hyser ovanliga och hänsynskrävande vedinsekter. Området har en rik skalbaggsfauna med ett flertal ovanliga arter. Den för Sverige och länet mycket ovanliga arten raggbock förekommer här i solbelysta tallågor men också på liknande substrat på hygget norr om området.

Från stranden av Flensjön och upp mot änden av skogsbilvägen finns gammal barrblandskog med inslag av sälk, ek, asp och vårtbjörk. Genomsnittlig ålder på träden är ca 110-120 år men en del träd är minst tvåhundra år gamla. Marken är av högre bonitet med något ytligare grundvatten. Skogsbruk har inte bedrivits i området sedan 40-talet och det finns en hel del lågor i olika nedbrytningsstadier. Andra värdefulla element är högstubbar, torrträd, döende träd, naturliga stubbar, bergväggar och träd med rovfågelbo.

Granarna hade frodats i denna del av skogen och konkurrerade med tallen bland annat genom att växa upp i tallarnas kronor. Under sensommaren 2016 genomfördes en naturskogsbränning för att minska graninslaget och för att gynna tallföryngring såväl som tillväxten på vuxna tallar. Tallen är till skillnad från gran anpassad till att överleva en brand, bland annat genom en hög krona och tjock bark.

Dominerande vegetationstyp var innan bränningen blåbärstyp med ett fältskikt av främst bärris och ljung samt med inslag av mattlumner, grönpörola m.fl. Bottenskiktet dominerades av vanliga bladmossor. Under naturvårdsbränningen brann fält- och bottenskiktet bort och lämnade efter sig aska och mineraljord. I den brända jorden trivs solälskande insekter och vilande frön av brand- och svedjenäva aktiveras av värmen till att gro.

Bevarandemål

Taigan ska ha naturskogskaraktär och vara olikåldrig med ett betydande inslag av äldre grova träd och död ved. Skogen ska utgöras av flera skikt och tall ska vara det dominerande trädslaget. Minst tre tallgenerationer ska kunna urskiljas och de äldsta tallarna ska vara cirka 300 år gamla.

Stora delar av taigan är brandpräglad tallskog som ska karaktäriseras av en för området

naturtypisk brandregim. Brand eller brandefterliknande skötsel ska tillse en tillräcklig förnyring av tall och lövträd, för att unga träd på sikt ska kunna ersätta de äldre. Lövträd som t.ex. björk, asp, rönn eller sälg ska utgöra viktiga inslag i området, speciellt som pionjärträd efter en brand. I områdets fuktigare brandrefugiala skogar är gran ett viktigt trädslag.

Skogen ska, vid sidan av brand, präglas av naturliga processer och småskaliga naturliga störningar eller skötselåtgärder som efterliknar sådana, t.ex. åldrande och avdöende insektsangrepp eller storm. Skogen ska hysa en hög biologisk mångfald av kärlväxter, mossor, lavar, svampar, fåglar och skalbaggar. Raggbock, reliktböck och skrolvig flatbagge ska finnas i livskraftiga bestånd. Typiska arter, som t.ex. talticka, blåmossa och spillkråka, ska förekomma i området. Arealen taiga ska vara minst 43,3 ha.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt bevarandetillstånd.

91D0 - Skogsbevuxen myr

Areal: 1,56 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

På några platser förekommer partier av skogsbevuxen myr som är ganska tätbevuxna med tall. I de mer öppna delarna växer stora bestånd av skvattram. Naturtypen förekommer även på mer höjdlänta delar i mindre sänkor. Vitmossearter är dominerande i bottenskiktet.

Bevarandemål

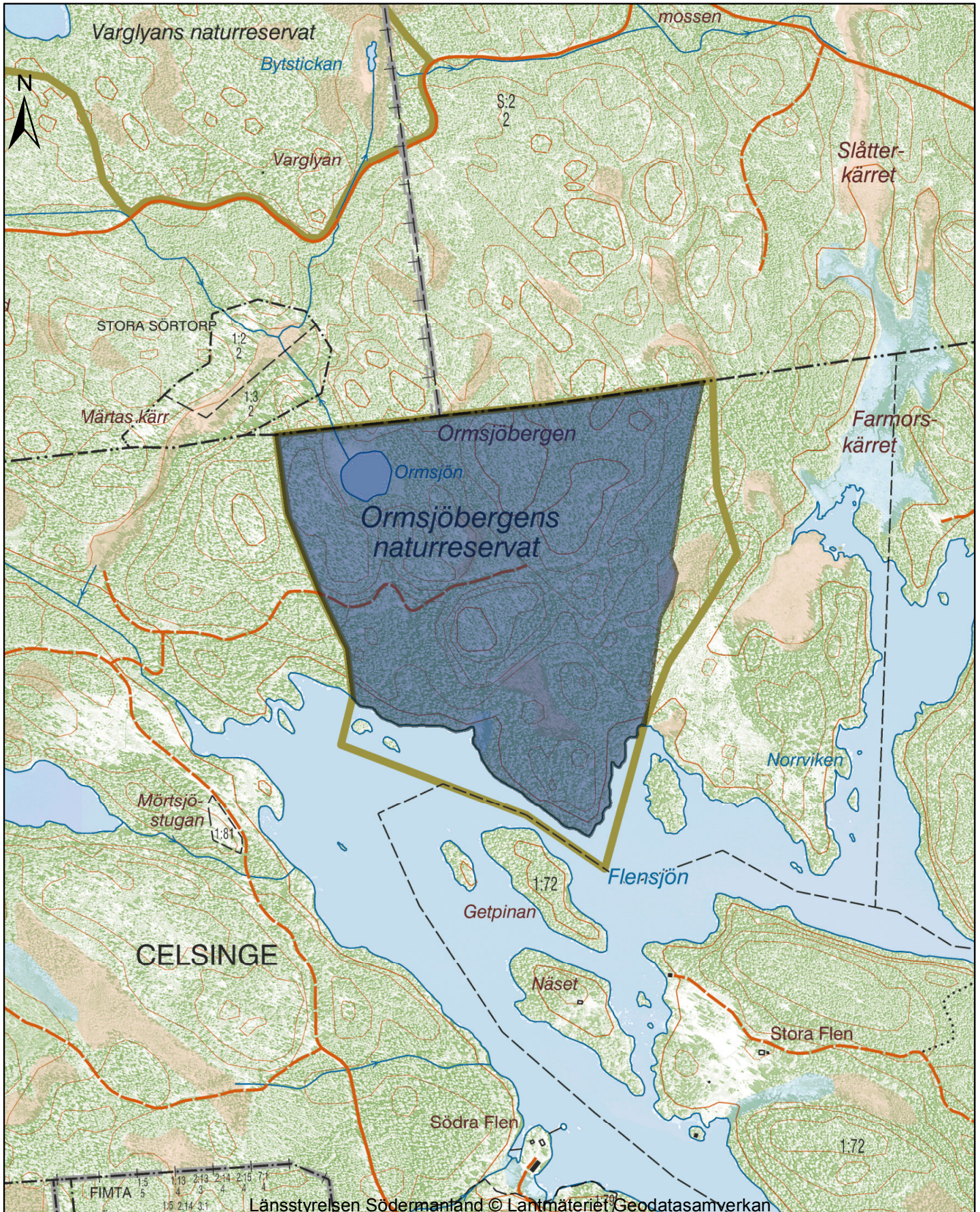
Skogsbevuxen myr ska ligga på fuktig - blöt torvmark med naturlig torvbildning. Hydrologin ska vara ostörd och näringsförhållandena näringsfattiga - intermediära. Vanliga trädslag ska vara glasbjörk, tall och gran. Den skogsbevuxna myren ska ha naturskogskaraktär, den ska vara olikåldrig och det ska finnas gamla träd och död ved. Främmande trädslag ska inte förekomma. Naturtypen ska ha en speciell biologisk mångfald av kärlväxter, mossor och fåglar. Typiska arter för naturtypen, som t.ex. kärrviol, kornknutmossa och spillkråka ska förekomma. Arealen skogsbevuxen myr ska vara minst 1,56 ha.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt bevarandetillstånd.

Dokumentation

- Ahnlund, Hans, 2003. Angränsning samt skötsel förslag till Natura 2000-områdena nr 504 Ormsjöbergen, samt nr 505, Varglyan-Långsjön. Uppdrag, Länsstyrelsen i Södermanland 2003.
- ArtDatabanken. 2015. Rödlistade arter i Sverige 2015.
- Artportalen. 2017. Artfynd (t.o.m. februari 2017).
- Länsstyrelsen i Södemanlands län. 2004. Bildande av Ormsjöbergens naturreservat i Katrineholms kommun. Dnr. 511-2063-2004.
- Länsstyrelsen i Södemanlands län. 2004. Skötselplan för Ormsjöbergens naturreservat. Dnr. 511-2063-2004.
- Länsstyrelsen i Södemanlands län. 2006. Bevarandeplan för Natura 2000-område Ormsjöbergen SE0220504, Katrineholms kommun. Dnr. 511-11469-2004.
- Länsstyrelsen i Södemanlands län. 2016. Bränningsplan Ormsjöbergen. LIFE Taiga Detaljunderlag och kartor för brännings genomförande. Dnr. 512-6605-2015.
- Nordin, A., Absconditella, 2002. Lavinventering i godkända eller planerade natura 2000-områden i Södermanlands län. Natura 2000-objekt, ID-nummer: SE 0220504
- Pro Natura, 2002. Inventering av vedinsekter, mossor, svampar i Ormsjöbergen, Varglyan-Långsjön, Vargmossarna, Bergshammar och Askholmen. Uppdrag, Länsstyrelsen i Södermanland.
- Skogsvårdsstyrelsens nyckelbiotopsinventering, ID-nummer: 10G 2G 06, 10G 2H 02
- Skogsvårdsstyrelsens sumpskogsinventering, 1997. ID-nummer: 10G2H05.
- Sveriges Geologiska Undersökning, 1984. Berggrundskarta över Södermanlands län. Skala 1:250 000.
- Sveriges Geologiska Undersökning, 1987. Jordartskartan, 10G Eskilstuna SO. Skala 1: 50 000.
- Wikars, L., 2002. Vedinsekter och andra insekter i sex skogsområden i norra Södermanlands län. Uppdrag, länsstyrelsen i Södermanland.

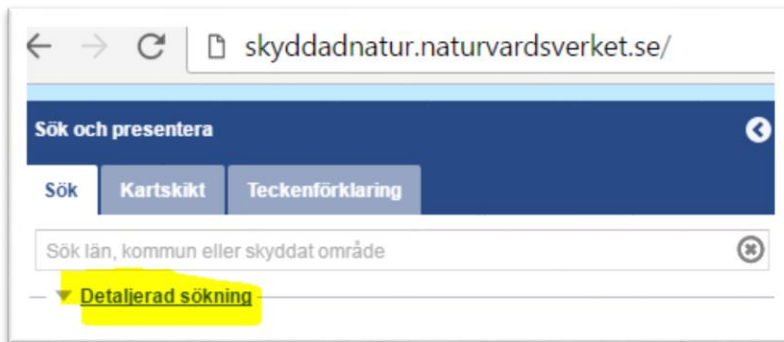

Karttjänst Skyddad natur

<http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>

För att få en bild av var i respektive Natura 2000-område naturtyperna finns kan Naturvårdsverkets karttjänst Skyddad natur användas.

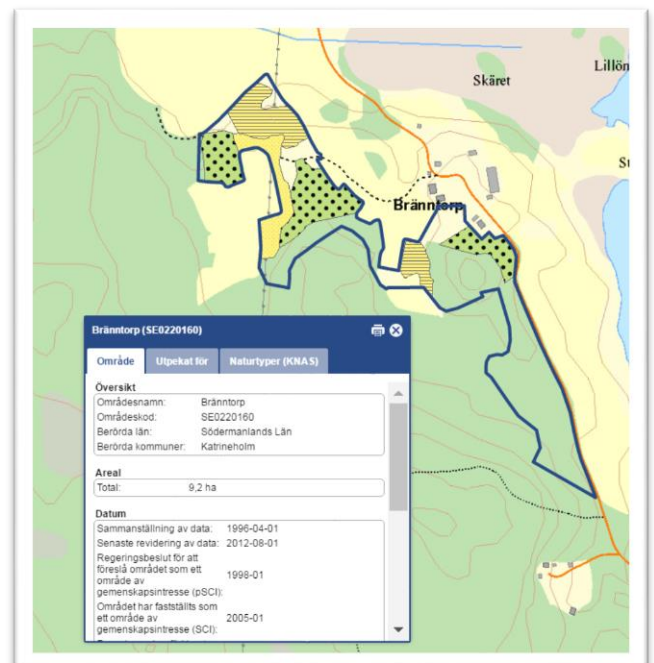
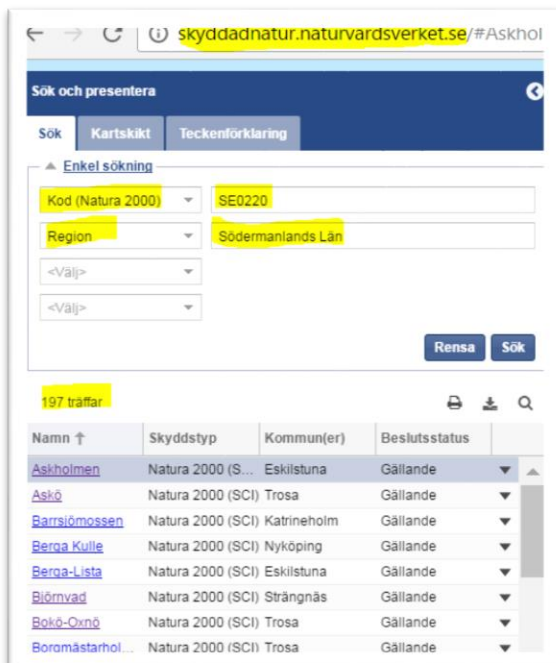
Välj "Detaljerad sökning"

Välj alternativ *Kod (Natura 2000)* skriv in SE0220

Välj *Region* och sök fram Södermanlands län

Sök, det ska bli 197 träffar. När man klickar på ett av namnen i listan kommer man dit i kartan.

För att se Naturtyper för områdena i kartan gå in på fliken "Kartskikt".

Avmarkera allt i *Naturvårdsregistret*. Det är endast *Naturtypskarteringar* > *Natura naturtypskartan (NNK)* > *Naturtyper (ytor)* som ska vara markerade. Klicka sedan i kartan på den naturtyp du vill veta mer om så kommer en informationsruta upp i fönstret.

